norden

SEKTORPROGRAM

Ligestilling

Dansk formandskab for
Nordisk Ministerråd 2015

Sektorprogram for ligestilling

Dansk formandskab for Nordisk Ministerråd 2015

ISBN 978-92-893-3864-6 (PRINT)

ISBN 978-92-893-3865-3 (PDF)

<http://dx.doi.org/10.6027/ANP2014-768>

ANP 2014:768

© Nordisk Ministerråd 2014

Layout: Erling Lynder

Omslagsfoto: Havvindmøller i Øresund, Adrian Joachim og Signelements

Foto: s. 5, 7, 14 Signelements; s. 11 Yadid Levy

Lillegrund Vindmøllepark
Øresund, Danmark/Sverige

www.norden.org/da/publikationer

Det nordiske samarbejde

Det nordiske samarbejde er en af verdens mest omfattende regionale samarbejdsformer. Samarbejdet omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt Færøerne, Grønland og Åland.

Det nordiske samarbejde er både politisk, økonomisk og kulturelt forankret, og er en vigtig medspiller i det europæiske og internationale samarbejde. Det nordiske fællesskab arbejder for et stærkt Norden i et stærkt Europa.

Det nordiske samarbejde ønsker at styrke nordiske og regionale interesser og værdier i en global omverden. Fælles værdier landene imellem er med til at styrke Nordens position som en af verdens mest innovative og konkurrencedygtige regioner.

Nordisk Ministerråd

Ved Stranden 18

1061 København K

Telefon (+45) 3396 0200

www.norden.org

norden

SEKTORPROGRAM

Ligestilling

Dansk formandskab for
Nordisk Ministerråd 2015

1 Forord	4
2 Nordisk ligestillingspolitisk samarbejde	6
3 Hovedprioriteringer 2015	8
4 Øvrige aktiviteter 2015	12
5 Kalender 2015	15

1 Forord

I 2015 overtager Danmark formandskabet for Nordisk Ministerråd. Danmark overtager dermed stafetten i et samarbejde, der gennem årene har bidraget til at udvikle de nordiske lande og fællesskabet mellem dem. En af de værdier, som er med til at binde de nordiske lande sammen, er ligestilling. Det er ikke kun i forhold til den nordiske sammenhængskraft, at ligestilling har stor betydning, ligestilling er også en del af det nordiske brand, og noget vi kan være stolte over.

De nordiske lande er på vej ud af den økonomiske krise og kan igen begynde at fokusere på vækst. Ligestilling er en del af vejen til øget vækst; ved at bryde med det kønsopdelte uddannelsesvalg og give piger og drenge, kvinder og mænd de bedste muligheder for at udfolde sig frit i det offentlige rum, skaber vi de bedste betingelser for vækst. Det gør vi, fordi vi ved at fokusere på øget ligestilling øger mulighederne for, at talentmassen udnyttes bedst muligt.

Den økonomiske krise har sat de nordiske velfærdsstater under pres og som følge heraf, har de nordiske lande videreudviklet velfærdsydelserne. I udformningen af morgendagens velfærdsydelser er det også relevant, at indtænke piger og drenge, kvinder og mænds forskellige behov, adfærd og betingelser. Det kan bidrage til mere målrettede og borgernære ydelser, øget kvalitet, effektivitet og samtidig fremme ligestillingen mellem kvinder og mænd.

Arbejdet for at fremme ligestilling er centralt – ikke bare i de enkelte nordiske lande – men også på tværs af Norden. Det er Danmarks vision fortsat at videreudvikle det nordiske ligestillingssamarbejde, og det vil Danmark arbejde på under formandskabet i 2015.

Manu Sareen
Minister for børn, ligestilling,
integration og sociale forhold

2 Nordisk ligestillingspolitisk samarbejde

I 2014 kunne de nordiske lande fejre 40 års jubilæum for ligestillingssamarbejdet i Nordisk Ministerråd. Samarbejdet er kendetegnet ved at være konstruktivt og udbytterigt for de nordiske lande og for regionen som helhed. De nordiske og de selvstyrende lande har en fælles vision om ligestillede samfund, men går også forskellige veje, og netop derfor kan de nordiske lande forsat lære meget af hinanden. Det tætte samarbejde mellem de nordiske lande betyder også, at Norden kan være en stærk stemme i det globale arbejde for at fremme kvinders rettigheder og ligestilling.

Det nordiske ligestillingssamarbejde gennemføres indenfor rammerne af det overordnede samarbejdsprogram. I 2015 lancerer det danske formandskab det nye samarbejdsprogram for ligestillingssektoren for perioden 2015–2018. Programmet fastholder elementer fra de tidligere år og lægger samtidig retningslinjer for det fremtidige samarbejde, der søger at inddrage ligestilling i de udfordringer omkring vækst og velfærd, som er aktuelle på tværs af Norden.

Der er to prioriterede temaer i samarbejdsprogrammet: *Velfærd og innovation* og *Det offentlige rum*.

Velfærd og innovation favner fire undertemaer: vold, sundhed, uddannelse og arbejdsliv og familiepolitik. Ligestilling mellem kvinder og mænd er en forudsætning for velfærd og økonomisk vækst. På tværs af Norden står landene overfor udfordringer, der kræver udvikling og innovation i velfærdsydelserne til borgerne. I denne proces er det væsentligt at inddrage køns- og ligestillingsperspektivet for at det kan bidrage til øget kvalitet og effektivitet samt fremme ligestilling mellem kvinder og mænd.

Med *det offentlige rum* tematiseres kvinder og mænds muligheder for at udfolde sig frit i det offentlige rum, hvilket har betydning for vækst og velfærd i de nordiske lande. Temaet består af fire undertemaer: repræsentation og demokrati, seksualisering, antifeminisme og medier. Det er en fælles nordisk vision, at kvinder og mænd har lige muligheder for at deltage i det offentlige rum herunder i politiske fora, som skaber rammerne for samfundet som sådan.

Ud over de to overordnede temaer indeholder samarbejdsprogrammet to tværgående temaer, henholdsvis *mænd og drenge aktive deltagelse* og *bæredygtig udvikling*. Det tværgående tema om mænd og drenge aktive deltagelse handler om at have blik for de ligestillingsmæssige udfordringer knyttet til drenge og mænd. Det tværgående tema om bæredygtig udvikling går på tværs af alle sektorer i Nordisk Ministerråd og handler i ligestillingsøjemed om at inddrage et perspektiv, som omfatter social bæredygtighed og mangfoldighed.

3 Hovedprioriteringer 2015

Det danske formandskab sætter med en række aktiviteter fokus på begge de to prioriterede temaer i samarbejdsprogrammet. Under temaet *velfærd og innovation* sættes der fokus på, hvordan man kan arbejde med det kønsopdelte uddannelsesvalg med henblik på et mindre kønsopdelt og mere fleksibelt arbejdsmarked, som samtidig kan bidrage til vækst. Endvidere sættes der fokus på at dæmme op for affolkning af Nordens udkantsområder.

Derudover åbner formandskabet for en politisk drøftelse og en bredere diskussion af fremtidige prioriteringer, udfordringer og handlemuligheder, når det kommer til temaet *det offentlige rum*.

3.1 Velfærd og innovation; – det kønsopdelte uddannelsesvalg samt vestnordiske udfordringer for lokalsamfundene

Der er stadig store forskelle i piger og drenge valg af videregående uddannelse i Norden, pigerne er f.eks. underrepræsenteret på de naturvidenskabelige og tekniske uddannelser, og drengene er underrepræsenteret inden for det sociale område. Det kønsopdelte uddannelsesvalg føder ind i det kønsopdelte arbejdsmarked og er en medvirkende årsag til, at der opstår flaskehalse på arbejdsmarkedet. Det kønsopdelte uddannelsesvalg har ikke kun betydning i forhold til den enkelte, men har også betydning for samfundet som helhed, fordi kompetencerne ikke udnyttes bedst muligt. Hvis piger og drenge vælger uddannelse efter kompetencer og ikke efter kønsstereotype forventninger, opnår vi den bedst mulige udnyttelse af talentmassen i samfundet, hvilket vil bidrage positivt til væksten i de nordiske lande.

Det er ikke kun i forhold til det kønsopdelte uddannelsesvalg, at der er ligestillingsmæssige udfordringer i Norden. De nordiske lande – og i særlig grad Vestnorden - er stillet overfor markante udfordringer, hvad angår køn, uddannelse og befolkningsstrømme. Hovedudfordringen består i, at pigerne i højere grad end drengene flytter til byerne/centeret for at uddanne sig og sjældent flytter tilbage, mens der er en tendens til, at drengene enten bliver og tager en håndværksfaglig uddannelse eller flytter tilbage til udkantsområderne/periferien efter endt uddannelse. Disse befolkningsstrømme medfører et overskud af mænd i udkantsområderne, som har svært ved at danne par og skabe familie. De tilbageblevne mænds udfordringer bliver kun større i kraft af, at de traditionelle mandeerhverv i udkantsområderne bliver færre. For visse udkantsområder betyder tendenserne, at lokalsamfundene affolkes, hvilket kan komme til udtryk

i faldende børne- og befolkningstal, i et uddøende lokalliv og et mere generelt forfald i f.eks. huse og lokalmiljø.

3.1.1 Piger i STEM-fag

Under temaet piger i STEM-fag (Science, Technology, Engineering and Math) gennemføres et desk study og en kortlægning af udfordringer og best practice i relation til det kønsopdelte uddannelsesvalg med særlig fokus på rekruttering og fastholdelse af piger i STEM. På baggrund af kortlægningen udarbejdes en håndbog om problemstillingen med eksempler på og anbefalinger til, hvordan aktører på uddannelsesområdet kan arbejde med det kønsopdelte uddannelsesvalg. Håndbogen målrettes uddannelsesinstitutioner, vejledere, universiteter og andre relevante aktører på området. Projektet er relevant for flere sektorer, hvorfor MR-A og MR-U inddrages.

3.1.2 Vestnordiske udfordringer – Køn, uddannelse og befolkningsstrømme i Norden

Problematikkerne omkring køn, uddannelse og befolkningsstrømme er aktuelle i Grønland, Færøerne og Island og i de nordiske landes udkantsområder, og tendenser og årsager er sammenlignelige. Særligt for Grønland og Færøerne har problemet en mere vidtrækkende karakter, idet der er tale om en potentiel national fraflytning. For at sætte fokus på de specifikke vestnordiske udfordringer, afholder formandskabet et seminar på Grønland med deltagere fra hele Norden. På seminaret fremlægges resultaterne af en forundersøgelse igangsat i 2014 om køn, uddannelse og befolkningsstrømme, ligesom de mere overordnede udfordringer i forhold til det kønsopdelte uddannelsesvalg drøftes. Som opfølgning på seminaret udgives en publikation, der skitserer problemerne og indeholder anbefalinger til fokusområder, der kan arbejdes videre med. Projektet er relevant for flere sektorer, hvorfor MR-A, MR-R og MR-U inddrages.

3.2 Køn, ligestilling og det offentlige rum

I 2015 fejrer Danmark og Island 100 års jubilæet for kvinders valgret og valgbarehed, og i 2016 fejrer Finland 110-års jubilæum for almindelig og lige valgret. Selvom de nordiske lande har en lang tradition for kvinders deltagelse i politik, er der stadig ikke fuld ligestilling, når det kommer til kønnenes muligheder for at udfolde sig i det offentlige rum. Dette kommer eksempelvis til udtryk i nogle folkevalgte forsamlinger, hvor kvinder er underrepræsenterede, hvilket påvirker demokratiet. Med projektet om køn, ligestilling og det offentlige rum ønsker formandskabet at bidrage til, at kvinder og mænd får lige muligheder for at deltage i diskussioner i det offentlige rum herunder politiske diskussioner og offentlige debatter om udformningen af de nordiske samfund. Det er en grundlæggende nordisk værdi, at både kvinder og mænd, piger og drenge har mulighed for at deltage i og bidrage til debatten i den offentlige sfære – i medier, i politik og beslutningsfora, på internettet og sociale fora samt i beslutninger af f.eks. økonomisk karakter.

Med projektet vil formandskabet derfor lægge op til en politisk drøftelse af problemstillinger relateret til køn og det offentlige rum med fokus på at få en prioritering af de fire undertemaer (repræsentation og demokrati, seksualisering, antifeminisme og medier). Efterfølgende følges der op på ministrenes prioriteringer med bred debat under en nordisk camp, hvor udfordringer og handlemuligheder i forhold til de prioriterede emner udfoldes. Campen skal munde ud i et sæt af konkrete anbefalinger til inspiration for relevante aktører på området herunder regeringer, kommunale og nationale politikere, medier, meningsdannere og uddannelsesinstitutioner.

4 Øvrige aktiviteter 2015

I løbet af det danske formandskab afvikles en række øvrige aktiviteter.

4.1 Lancering af nyt samarbejdsprogram

Under dansk formandskab lanceres det nye fireårige samarbejdsprogram for ligestillingssektoren i Nordisk Ministerråd. NMRS, NIKK og andre relevante nordiske kommunikationskanaler involveres i lanceringen, som finder sted i begyndelsen af 2015.

4.2 Internationalt samarbejde

Ligestilling er en del af det nordiske brand, og Norden har en stærk stemme i internationale forsamlinger, når spørgsmålene angår ligestilling. Norden er kendt for at gå forrest og har forsat en rolle at spille i kampen for kvinders rettigheder og ligestilling globalt. Der er derfor også under dansk formandskab planlagt forskellige internationale aktiviteter i 2015.

4.2.1 Nordisk deltagelse ved FN's Kvindekommissions samling (CSW)

Det danske formandskab følger op på de tidligere formandskabers tradition for i samarbejde med NMRS at arrangere fælles nordiske sideevents under Kvindekommissions samling i New York for at sprede viden om det nordiske ligestillingsarbejde. [Tema for aktiviteterne under CSW indsættes efter MR-JAM mødet i november 2014]. Der planlægges en række aktiviteter med henblik på at brande nordiske ligestillingsværdier, herunder et ministerpanel og et ekspertpanel.

4.2.2 Nordisk baltisk samarbejde

Det er ikke kun internt i Norden, at der samarbejdes omkring ligestilling, Norden har traditionelt et stærkt samarbejde med Estland, Letland og Litauen omkring ligestilling. I 2015 afholdes et NB-8 møde, hvor der drøftes det fremadrettede NB-8 samarbejde.

4.3 Organisering af NIKK i en ny mandatperiode

Nordisk information for kundskab om køn, NIKK, er MR-JÄMs samarbejdsorgan. I 2015 udløber NIKK's mandatperiode, og der skal derfor under dansk formandskab træffes beslutning om NIKK's virke i en kommende kontraktperiode.

4.4 Nordisk statistik om ligestilling

I 2015 finansierer MR-JÄM et samarbejde mellem de nordiske statistikbureauer om nordisk statistik om ligestilling. Projektet skal gøre nordisk statistik indenfor MR-JÄM's prioriterede områder tilgængelige for en bred offentlighed. I kraft af den indsamlede statistik vil man kunne påvise udviklingen over tid og ligheder og forskelle landene imellem. De statistiske resultater vil gøres tilgængelige på Nordisk Ministerråds hjemmeside og endvidere formidles som en publikation.

4.5 Støtteordning

Som under det tidligere formandskab afsætter MR-JÄM midler for at støtte initiativer og samarbejde på ligestillingsområdet på tværs af Norden. Puljen relaterer sig til ligestillingsministerenes samarbejdsprogram, og kan ansøges af en bred skare af interessenter som forskere, praktikere, private såvel som offentlige organisationer og virksomheder.

4.6 Mainstreaming/Ligestillingsvurdering

I 2015 fortsætter Nordisk Ministerråd for Ligestilling med at støtte de øvrige sektorer i Nordisk Ministerråd i arbejdet med at mainstreame Nordisk Ministerråds aktiviteter. Alle sektorer skal anvende redskaber og rutiner, som synliggør kønsaspekter i beslutninger og handlinger, og som tydeliggør konsekvenser af valg og bedømmelser. Hver sektor har ansvaret for at formulere og realisere konkrete og specifikke målsætninger for ligestilling med udgangspunkt i hver sektors specifikke problemstillinger. I 2015 reviderer Nordisk Ministerråd processerne for mainstreaming og indleder samtidig arbejdet med at udvikle et værktøj til mainstreaming, hvilket bl.a. indebærer et rapporteringssystem.

Dertil kommer at formandskabet som led i mainstreamingindsatsen underviser samtlige danske EK-medlemmer, således at de kan mainstreame de aktiviteter, de gennemfører i deres respektive sektorer.

Derudover samarbejdes der med EK-A, EK-U og EK-R i forbindelse med projekterne om køn og uddannelse. På den måde deles viden om MR-JÄM's konkrete projekter, og hvordan man kan arbejde med at mainstreame aktiviteter i de tre sektorer.

4.7 Nordisk Ligelønsnetværk

Det danske formandskab planlægger at holde to møder i Nordisk Ligelønsnetværk i foråret og efteråret 2015. Nordisk Ligelønsnetværk blev nedsat i 2012 i regi af embedsmandskomiteen for ligestilling.

Formandskabet leder møderne i netværket mens værtsskabet efter fast tradition går på tur mellem de nordiske lande. Temaerne på netværksmøderne i 2015 er endnu ikke fastlagt, men vil blive drøftet med netværket.

4.8 Nordisk task force om mænd og ligestilling

MR-JÄM besluttede d. 3. november 2014 at nedsætte en nordisk task force om mænd og ligestilling. Task forcen skal indsamle eksempler på best practice hvad angår inkorporering af mænd i ligestillingsarbejdet og udarbejde et katalog over fremtidige mulige indsatsområder.

5 Kalender 2015

Dato	Aktivitet
Januar	Offentliggørelse af fælles ministerindlæg om det nye samarbejdsprogram 2015–2018
Marts	4.–5. marts EK-JAM møde i København Kvindekommissionens samling i New York
April	Afreportering af forundersøgelse af køn, uddannelse og befolkningsstrømme
Maj	4. maj MR-JÄM møde i København
Juni	EK-JÄM møde på Grønland Seminar på Grønland om køn, uddannelse og befolkningsstrømme
September	17. september EK-JÄM og NB8 møde i København
Oktober	Nordisk camp om køn og det offentlige rum herunder prioritering af udfordringer og handlemuligheder i forhold til de af MR-JÄM prioriterede temaer Nordisk råds session
November	Distribuering af anbefalinger fra den nordiske camp om køn og medier til relevante aktører
December	1. december EK-JÄM møde i København Distribuering af anbefalinger fra seminar på Grønland til relevante aktører Orientering af EK-JÄM og offentliggørelse af publikation omkring det kønsopdelte uddannelsesvalg

norden

Nordisk Ministerråd

Ved Stranden 18
DK-1061 København K

www.norden.org

NORDEN2015.DK

**Yderligere information om
Danmarks formandskab fås
på www.norden2015.dk**

**Udenrigsministeriet
Sekretariatet for Ministeren
for Nordisk Samarbejde
norden2015@um.dk**

Asiatisk Plads 2
DK-1448 København K
Danmark
Telefon: +45 3392 0000

ANP 2014:768

ISBN 978-92-893-3864-6 (PRINT)

ISBN 978-92-893-3865-3 (PDF)

<http://dx.doi.org/10.6027/ANP2014-768>